

Beziëld leren

Door: Jan Linssen

*Een musicus houdt van muziek maken
Een monteur houdt van sleutelen
Een bakker houdt van bakken
Een leraar... houdt van leren?*

SPEEL JE WIJS /IRMA SMEGEN

Bovenstaande vraag legde ik een paar jaar geleden voor aan studenten van een Pabo en later ook aan een kleine 100 leraren in het basisonderwijs. De antwoorden schokten me. Meer dan de helft van de studenten gaf aan leren eigenlijk helemaal niet leuk te vinden! Wat hen aantrok in het onderwijs was vooral het lesgeven. Bij reeds werkzame leraren lag het percentage slechts iets hoger, het kwam uit op bijna 60%. Ook hier gaf men aan vooral het lesgeven leuk te vinden.

Niet dat deze cijfers representatief zijn, maar toch. Als een leraar niet van leren houdt, kan diezelfde leraar dan wel beziëld onderwijs geven?

In onderstaand artikel vertel ik over mijn eigen beziëling. Over het ontdekken van mijn passie voor leren en spelen, en hoe die passie

mij de weg gewezen heeft in mijn werk als docent en consultant drama voor het basisonderwijs. Over de onvrede met mijzelf rond mijn 50e en hoe ik daar mee omging. Ook over het effect daarvan op mijn leven nu en mijn werk als consultant met mensen die in het onderwijs werkzaam zijn. En over de beziëling die ik vind in de sacrale muziek van Trio Sagaro, de groep waar ik in speel.

Marieke: "Lerend zijn is een doorgaand principe. Wie stopt zich leerzaam op te stellen verzandt in wederwaardigheden van voorheen. Hoe zich lerend op te stellen is een uitdaging die beoefend dient te worden, dagelijks weer..."

Ik begin op een punt dat ik de weg helemaal kwijt was in mijn leven, op 22-jarige leeftijd in Amsterdam. Ik studeerde, liep stage bij een werkgroep in een achterstandswijk in Amsterdam, en voelde het gewicht en de verantwoordelijkheid voor het opbouwen

van de buurt op mijn schouders drukken. Ik liep daar en realiseerde me opeens dat elke bezieling uit mijn leven verdwenen was. Mijn lichtvoetigheid en energie waren verdampt, mijn dagen waren verplichtend en zwaar. Wat een tegenspraak met hoe ik nog maar kort daarvoor had uitgekeken naar studeren in Amsterdam!

De vraag naar wanneer ik voor het laatst nog onbekommerd genoten had drong zich aan mij op. Zonder antwoord hierop kon ik niet verder. In mijn herinnering kwam ik terecht bij mijn middelbare

“Mijn fantasie en creativiteit in dienst van mijn eigen ontwikkeling”

schooltijd, de muziek, de toneel- en cabaretavonden. Helemaal los kwam ik daar, genietend van het samen spelen en muziek maken. Nog verder terug, de basisschool, toen ik leren vaak nog een uitdaging vond, al die nieuwe inzichten die zich voor mij openden. Tot ik tenslotte uitkwam bij mijn eerste herinnering.

Mijn moeder en ik zwaaien mijn vader uit. Hij is op de fiets gestapt om naar zijn werk in de fabriek te gaan. Hij draagt een jasje over zijn overall en heeft een alpinopet op. Wij zwaaien en hij zwaait terug. Even verderop draait hij de hoek om, dan is hij weg. Op dat moment gebeurt het ongelooflijke, ik zie hem nog! Hij is weg maar ik zie zijn beeld voor ogen! Mijn moeder is al weer teruggelopen en roept mij: Jantje! Van verbazing buk ik mij en raap een steentje van het grint. Dan loop ik ook terug, en zie opeens hoe ik net nog binnen in de kinderstoel zat. Het is een wonder!

Vanaf dat moment speel ik ermee. Ik bedenk mij dat ik naar de andere kant van de kamer ga lopen, en dat als ik daar ben, mijzelf dan hier nog kan zien staan. Dan doe ik het. Fascinerend vind ik het, dit spelen met beelden. Het is leuk om, als ik stil zit of in mijn

bed lig, de beelden van die dag door mijn hoofd te laten gaan. Fantaseren en spelen groeien uit tot een manier van ontdekken, van voorvoelen en reflecteren.

Spelen is een vak!

Deze en andere herinneringen brachten mij terug bij mezelf. De woorden ‘spelen’ en ‘leren’ stonden centraal. Spelen als een manier om te ontdekken wie ik eigenlijk was. Mijn fantasie en creativiteit in dienst van mijn eigen ontwikkeling. Ik ontdekte dat er zelfs een opleiding bestond, de opleiding tot docent drama...

Zo werd ik uiteindelijk docent en later consulent drama, beroepen die ik vele jaren met plezier heb uitgeoefend op een Pabo en bij een instituut voor kunstzinnige vorming. Ik gaf les aan studenten en leerde hun opnieuw genieten van het zelf spelen, lachen, bewegen en ontdekken van wat spelen kan betekenen in het leren. Ik gaf cursussen aan teams van scholen en leerde leraren hoe je met spel en toneel in je klas een klimaat kunt creëren waarin het leren beter gedijt. Was het voor veel leerkrachten al een verrassing te ontdekken hoeveel meer creatieve kwaliteiten hun kinderen bezaten, minstens zo’n verrassing was het te ontdekken dat zij zelf en hun collega’s die ook bezaten!

Mijn uitgangspunt is altijd geweest dat spelen en leren op een natuurlijke wijze samengaan. Zoals ik dat zelf ervaren heb en zoals ik dat zie bij kinderen. Spelend wordt de wereld verkend, spelend wordt geleerd. Die manier van leren is zo natuurlijk dat ze nauwelijks ervaren wordt als ‘werken’. Spelend leren kost geen energie, je krijgt er energie van! In de eerste jaren van het onderwijs wordt daar door leraren over het algemeen goed op aangesloten, maar als kinderen ‘groot’ worden, dan lijkt het spelend leren vergeten te worden. Bij veel kinderen ontstaat rond hun 10e een gêne wanneer ze zichzelf opeens door de ogen van anderen gaan bekijken en beoordelen. En de meeste leraren hebben dan te weinig inzicht om spelvormen in te blijven zetten binnen het leren. Het enige dat overblijft is de musical aan het eind van het jaar, maar hoe doe je

SPEEL JE WIJS /IRMA SMEGEN

dat en is dat al het werk waard? Eenmaal volwassen zijn de meeste mensen vergeten dat ze ooit gespeeld hebben, en is spelen iets geworden voor acteurs en andere kunstzinnige types.

Spelen is dat alles er mag zijn

Spelen is je overgeven aan dat wat in je opkomt, je niet bekommerend om of iets goed of fout is, mag of niet mag. Spel is zo onschuldig, het is alleen maar plezier hebben met elkaar. Het lijkt niks, maar het kan alles zijn. Als je met z'n allen tegelijk bv. het eerste doet dat bij je opkomt als je het woord 'strand', of het woord 'supermarkt' hoort, woorden die bij iedereen beelden oproepen, dan gebeurt er meteen van alles. Iedereen komt in beweging. Voor een buitenstaander lijkt het een chaos, maar als je even goed kijkt dan ontdek je al snel verbanden. Het zijn opdrachten die je uit je denken halen, uit je patroon om eerst precies te willen weten en dan pas te doen. Opdrachten die een beroep doen op je totale persoon en je doen ontdekken dat je in vertrouwen een stap kunt zetten, en bevat die stap je niet, dan neem je hem eenvoudig terug. Bezieling is iets van de totale persoon, niet iets van alleen het hoofd, en in de totale beleving krijgt bezieling kans zich aan je voor te doen.

"Wie zichzelf transformeert..."

Mijn ervaring is dat mijn leven zich op dit moment steeds meer opent en rijker wordt, maar dat is niet vanzelf gegaan. Toen ik tegen de 50 liep voelde ik een groeiende onvrede met mezelf. Ik leefde te veel in mijn gemak, ik kon meer maken van mijn leven dan ik deed. De tijd van groeien moest maar eens overgaan in een tijd van vruchten plukken.

"De tijd van groeien moest maar eens overgaan in een tijd van vruchten plukken"

Twee gebeurtenissen wil ik hier delen.

Ik werd uitgenodigd voor een spirituele reis van 3 weken naar India, in januari. 'Ik kan niet' was mijn eerste reactie en zonder verder na te denken schoof ik, met spijt in het hart, de uitnodiging aan de kant. Een baan in het onderwijs maakt een vakantie in die periode niet mogelijk. Gelukkig doorzag ik opeens wat ik deed. Toen ik het ging uitzoeken bleek er tot mijn verrassing veel meer mogelijk dan ik in eerste instantie gedacht had. Ik kon mee, en het jaar daarop ging ik zelfs weer!

Een tweede gebeurtenis, met meer impact:

Op een gegeven moment had ik het totaal niet meer naar mijn zin in het team waarin ik werkzaam was. Als ik door zou gaan zou ik letterlijk ziek worden van de sfeer waar ik elke dag in terecht kwam. Toch wilde ik ook niet zomaar ontslag nemen. Ik zette mijn kwaliteiten op een rijtje en vroeg een gesprek aan bij het management: dit is wat ik kan, ergens in deze organisatie moeten mijn kwaliteiten beter tot hun recht komen dan hier. Er diende zich geen enkele oplossing aan, maar bij het management ondervond ik gelukkig respect en gehoor. Ik zette door en maakte intern bekend dat ik met ingang van het nieuwe schooljaar mijn werkzaamheden zou neerleggen zonder ontslag te nemen, ten faveure van nieuw te zoeken werk binnen de hogeschool. Precies zo heb ik het gedaan. Het risico nemend dat ik geen werk zou vinden, liet ik mijn werkplek achter en zocht enkele maanden intensief binnen de organisatie naar nieuwe mogelijkheden. Die vond ik tenslotte in het werk dat ik nu doe.

"...zal merken dat het leven levenslustiger ervaren wordt..."

De ontwikkeling naar bezield leven en werken is onder invloed van het nemen van deze stappen in versneld tempo aan het plaatsvinden. De keuze voor trouw aan mijzelf maakt dat bezieling steeds meer voelbaar wordt en een leidraad vormt voor elke dag. Ik word er steeds stelliger in: ga alleen nog voor het beste, neem geen genoegen met middelmaat, nergens! Het strekt zich uit als een olievlek over mijn hele leven. In mijn muziek, in mijn werk, in mijn sociale contacten. Ik krijg er meer energie van, voel me fitter, word gezonder, mijn leven draagt vrucht. Ik leef in mijn kracht en voel dat die alleen nog maar toeneemt, terwijl ik voorheen gewend was genoegen te nemen met de helft ervan. Bezieling komt zowel in mijn werk als in mijn muziek tot uiting en er ontstaan steeds meer dwarsverbanden. De muziek van Trio Sagaro is gebaseerd op sacrale teksten uit allerlei tradities en religies, waarin de wijsheden vervat zijn van eeuwen. Het is muziek die me diep raakt, inspireert, en nooit verveelt. Optreden is een feest geworden, omdat het niet over 'mij' of 'ons' gaat, maar over de teksten en de muziek die we mogen doorgeven. Soms zing ik een lied tijdens een cursus die ik geef, zoals onlangs tijdens een cursus over contemplatief onderwijs aan docenten van een middelbare school. Zo verbind ik dat wat ik vroeger angstvallig gescheiden hield.

Jan Linssen

"Levenszin beoefenen wordt vergroot als wezenlijke interesses gevoed worden, telkens weer".

Ik maak stapjes en heb nog zoveel te leren op het pad van bezieling, maar het maakt me zo blij! Bezieling gestalte geven in je leven, dat is wat ik iedereen in het onderwijs gun.

Jan Linssen, muzikant bij Trio Sagaro / consultant bij Lumius en lid van de themagroep Bezield Onderwijs bij Marieke de Vrij.

De redactie verwijst u ook graag naar het artikel 'Bezield Onderwijs'. Te vinden op: www.devrijemare.nl/userdata/download/19_integriteitverlies_in_het_onderwijs.pdf